

PDFlib PLOP: PDF Linearization, Optimization, Privacy

**Page inserted by evaluation version
www.pdflib.com – sales@pdflib.com**

TIIDÄHTMINÕ

TAMMISTE RIIN. Foto Evar Riitsaar.

Kull'o pääosatäütja: õkvalt tull hirm, õt kuismuudu ma õks hakkama saa

Taarka Perimustiatrini nuuristuudio etendüsehel Kull'o jo mitmõl kõrral nimioassa mängnõ Tammiste Riin kõnõlõs ummist tunnõtõst rolli sisse elämislõ ja midä tä tiatrirõ ropõndamisõst arvas.

Hõrna Maar'a

Mäntse' mõttõ' sullõ päähä tulliva', ku sust pääosalinõ sai?

S'oo oll väiga üllätäv. Õkvalt tull hirm, õt kuismuudu ma õks hakkama saa. Mul om jo nii vaiknõ helü ja teksti paistu ka' pall'o olõvat. Pääle tuu ma olõ-õs varahappa kokhi mängü' väiga. A no' või üldä', õt s'oo oll põnnõv kogõmus.

Kuis sullõ paistus, kuismuudu tükk vällä tull? Mia' oll hõste ja mia' võisi' parebahe olla'?

S'oo oll mi tiatristuudio edimäne suurõp püünele säädminõ. Tuud kindlahe, õt om kohe poolõ edesi minnä', õks saa parebahe tetä', a ku mõtõlda' kasvai tuud, õt ku' lajastõ mi kõik olli müüdü Lõuna-Eestit ja ku rassõ oll prooviaigu kokko leppü', sis läts meil hõste kõrda.

Ka nuu' kiä' olõ-õi' muidõ seto' ja olõ-õi' inne seto keelega kokko saanu', sai' uma' jao' hõste selges.

Etendüse k'augih sai' nä ka seto kultuuriga tutvast. Vigadõst kõnõldõh olõ ma nõuh kuuldu arvamusõga', õt lõpp tull väiga kippõstõ ja äkilõtsõlt.

Muidogi' etendusõ tegemisõ aigu tull meil aost veid'o puudu. Võipolla tull säält ka' tuu äkilinõ lõpp. Säantsit väigokõisi apsakit õks juhtus.

Midä sa mõtlõt tuust ropõndamisõst tükü seeh?

Ma usu-ui', õt tuud ropõndamist liisnat olõs olnu'. S'oo kõrd käve' nuu' sõna' kindla steeni tegevüse mano ja nii ku' kuulda' om olnu', sis juhtu säänest asja ka kirmassil. Tuud oll tiidä', õt s'oo pääle kriitikat tulõ. Tuu olõ-õi halv, õgal ütõl om õigus umalõ arvamislõ.

Koh sa elät ja minkaga sa viil pääle tiatristuudio tegelet?

Ma elä Obinitsah, a kooliaol olõ Tartoh. Ma k'au viil leelõkoorih Tsihibärläseq ja osalõ Zetode-Tsihibärläste ütitsih tegemistõh. ■

Kala Maria: «Vanade auks tuleb lipp heisata!»

Igor Taro

1955. aastal tuli Maria samasse tallu juba mehele. «Olin juba siis õige vana, nüüd võiks öelda selle kohta, et lausa vanatüdruk,» naerab Maria. «Mitme venna pered elasid kõik ühes tares. Ükski rikas pruut ei tahtnud sellisesse kohta tulla. Teine maja kõrval sai alles hiljem valmis, aga see maja jäi meile. Selleks ajaks oli mul juba kolm poissi. Ma olen ju rikas — mul on kolm poega ja tütar.»

See, et maja sõjas alles jäi, oli Mari sõnul tõeline õnn. Sakslased põletasid lahkudes palju, kuna ei tahtnud pealetungivatele venelastele midagi jätta. Punaarmee pommitamise ajal oldi jällegi koos kapi nurgas, kartises, kas ikka jääb ellu. «Aga lennuk sai hoopis pardarelvast pullile kuuliga pihta. Ja lelle lapsel haavas sea. Oli kuum juulikuuaeg, nii et siga pidi kohe ära tapma ja liha soola panema,» räägib Mari sõjajahirmudest.

Omaval ajal oli Polovina küla õnn ka see, et korralik Pihkva kivitee läks eemalt. Külast kulgus mööda ainult kehvakene hobusetee. Nii jäi see suurest sõjapõllust kõrvale. Kolhoosiaja tulekul polnud maal raha kuskilt võtta. Kõik maa läks kolhoosile. Mari pidi lastega kodus olema, sest laste-aeda toona polnud. Ja ega töö eest midagi ei makstud. Sõgisel kui pandi kokku vili kokku, oli see poolkasvanud. Seda siis anti iga tööpäeva eest kilo või pool.

Pere võis ainult ühte lehma pidada. Aga suure pere jaoks on ju ühest lehmast vähe! Lehmale võis kraaviveerest talveheina teha ja kui sovhoos heina ära niitis, siis lubas lehma heinamaal karjatada.

«Petseris loputasime piimanõud ära ja võtsime jällegi tee peal Võmmorski allikast puhta vee ja tõime selle koju.»

Õiguse selleks annavad Mari sõnusti kõik need eluraskused, millega tänased eakad on toime tulnud. «Kui tänapäeval hakkab mõni kurtma, et on raske elu... Noh, vanasti küll keegi selle üle ei viirelnud. Tehti tööd ja rabahti, et ellu jääda. Elati peost suhu, sest kõik tuli oma tööga teha. Nii ei saanud, et kui midagi ei ole, siis lased pea norgu ja elul ongi lõpp. Seto rahvas pole kunagi alla andnud. Ma ei kiida ennast, vaid kogu meie kandi rahvast, kes on sedasi toime tulnud.»

Kui Mari oma lapsepõlvkodu Kolossovast 14-aastasena Polovina küllasse kahe venna juurde karjuseks tuli, oli juba Eesti aja lõpp 1939. aastal. Tütarlapsel tuli peale selle ameti olla ka majapidamises abiliseks ja ka taluperenaise töid teha.

Tuli sõjaaeg

Siis tuli sõjaaeg peale. Kõigepealt venelane, siis sakslane ja siis jälle venelane. «Kui venelane sisse tuli, siis polnud algusaastatel veel kolhoosi ja sovhoosi. Oma põldu tuli teha. Ja nii tehti, et pärast tööpäeva lõppu tulid kooliõpetaja ja raudteetõeline koju ja hakkasid põldu tegema.»

1955. aastal tuli Maria samasse tallu juba mehele. «Olin juba siis õige vana, nüüd võiks öelda selle kohta, et lausa vanatüdruk,» naerab Maria. «Mitme venna pered elasid kõik ühes tares. Ükski rikas pruut ei tahtnud sellisesse kohta tulla. Teine maja kõrval sai alles hiljem valmis, aga see maja jäi meile. Selleks ajaks oli mul juba kolm poissi. Ma olen ju rikas — mul on kolm poega ja tütar.»

See, et maja sõjas alles jäi, oli Mari sõnul tõeline õnn. Sakslased põletasid lahkudes palju, kuna ei tahtnud pealetungivatele venelastele midagi jätta. Punaarmee pommitamise ajal oldi jällegi koos kapi nurgas, kartises, kas ikka jääb ellu. «Aga lennuk sai hoopis pardarelvast pullile kuuliga pihta. Ja lelle lapsel haavas sea. Oli kuum juulikuuaeg, nii et siga pidi kohe ära tapma ja liha soola panema,» räägib Mari sõjajahirmudest.

Omaval ajal oli Polovina küla õnn ka see, et korralik Pihkva kivitee läks eemalt. Külast kulgus mööda ainult kehvakene hobusetee. Nii jäi see suurest sõjapõllust kõrvale. Kolhoosiaja tulekul polnud maal raha kuskilt võtta. Kõik maa läks kolhoosile. Mari pidi lastega kodus olema, sest laste-aeda toona polnud. Ja ega töö eest midagi ei makstud. Sõgisel kui pandi kokku vili kokku, oli see poolkasvanud. Seda siis anti iga tööpäeva eest kilo või pool.

Pere võis ainult ühte lehma pidada. Aga suure pere jaoks on ju ühest lehmast vähe! Lehmale võis kraaviveerest talveheina teha ja kui sovhoos heina ära niitis, siis lubas lehma heinamaal karjatada.

«Võtsime meie küla ja Helbi kandi naistega siis 20 liitrit piima selga ja läksime seitse kilomeetrit jalgsi Petserisse piima müüma. 20 kopikat saime piimaliitri eest,» jutustab Mari.

Majapidamises polnud ka puhast vett. Ainult tiik, millest kõlbas loomadele juua anda, pesu pesta ning saunas käia. «Petseris loputasime piimanõud ära ja võtsime jällegi tee peal Võmmorski allikast puhta vee ja tõime selle koju. Kõik olid kuidagi rõõmsad, polnud mingitki nurisemist. Keegi ei öelnud, et raske on,» ütleb ta.

Vee probleem kimbutas Polovina küla veel viimase ajani. Alles nelja aasta eest said külalanelikud endale puurkaevu ning nüüd võib kunagist veetassimist kilomeetrite kaugusel kraani lahti tehes vaid imestusega meenutada.

Kala Mari sõnusti läks elu väheke paremaks, kui sai hakata Petseri turule põrssaid müüma. «Siis hakkasime raha saama. Meil oli kolm emist. Kevadel tulid neil pojad ja sõgisel. Kevadi-

LAULAB KILLÕT: Helbi koori alaline killõ Kala Maria hiljutisel leelotarkade kogul. Foto Igor Taro

Elok'äük

- ✕ Sündinud: 24. jaanuaril 1925. a. Kolossova külas
- ✕ Koolitii: Kolossova 5-klaasiline kool
- ✕ Tüükotusõ: postiljon Obinitsas 16 aastat
- ✕ Kuninga veinimeister aastatel 1999 ja 2002 ning leivaküdsaja aastal 2001
- ✕ Kolm poega, üks tütar, seitse lapse last ja üks lapselapselaps